

Wethouder sociaal domein worden? Juist nu kun je het verschil maken

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart gaat coalitievorming niet heel snel en mensen lijken terug te deinzen voor het ambt van wethouder met de portefeuille sociaal domein. Gelet op de enorme opgave aan de ene kant begrijpelijk, stelt Bianca den Outer (jb Lorenz-expert strategische vraagstukken van publieke en private organisaties in het sociaal domein). Maar aan de andere kant: wát een kans om het verschil te gaan maken de komende vier jaar.

TEKST: FRANK VAN WIJCK FOTO: JB LORENZ

De coalitievorming na de gemeenteraadsverkiezingen van afgelopen maart duurt best lang, stelt Den Outer: “Belangrijke vraag hierbij is wie de portefeuille sociaal domein op zich gaat nemen, die lijkt niet heel populair te zijn”, zegt ze. “Gemeenten zitten met die portefeuille in hun maag. Begrijpelijk, want gelet op de recente Kamerbrief van Maarten van Ooijen hebben ze weinig zekerheid over de toekomst van de jeugdzorg, die in deze portefeuille een grote rol speelt. Het is varen in de mist. Koerst de jeugdzorg af op de ijsberg of landt ze in een veilige haven?”

De jeugdzorg is niet het enige probleemdossier. Den Outer: “Iedereen realiseert zich dat alleen sturen op het zorglandschap niet zoveel zin heeft zonder ook te kijken naar thema’s als bestaanszekerheid, onderwijs, gelijke kansen en gezondheid. Het Sociaal-Cultureel Planbureau heeft in de publicatie *Uitdagingen in het sociaal domein* laten zien dat wél kijken naar deze zaken een verbreding betekent van het sociaal domein naar een sociale basis. Het betekent dat er zaken bijkomen als woon- en inkomenszekerheid en dan wordt het een heel brede, zware portefeuille. Een die vraagt om een vergezicht op hoe je als gemeente je eigen verzorgingsstad voor je ziet bovendien.”

Beperkt zicht

Voor vergezichten bestaat in gemeenteraden beperkte ruimte, want over vier jaar zijn er weer verkiezingen en de nieuwe gemeenteraden hebben met heel acute problemen te maken. Denk bijvoorbeeld aan het gegeven dat de veerkracht van gemeenschappen onder druk komt te

staan door de hoge energieprijzen en de Haagse plannen voor recentralisatie van de jeugdhulp. “Dat laatste blijft een structuuroplossing voor een systeemvraagstuk”, zegt Den Outer. “We creëren met recentraliseren echt niet meer behandelplekken voor complexe problemen van jeugdigen. Schaarste in expertise lossen we er niet mee op.

Daarnaast kun je je afvragen in hoeverre de gemeenteraadsleden zicht hebben op de vraagstukken die zich in de wijken afspelen. We zien vergrijzing bij de gemeenten, veel ambtenaren gaan met vervroegd pensioen. De gemeenten krijgen zelf ook te maken met schaarste. Ik zie er veel overbelaste mensen. En het helpt niet dat we in de colleges weinig diversiteit zien. We zien vooral witte vijftigers terugkomen die eerder ergens in de publieke sector werkzaam zijn geweest. Ze komen vrijwel allemaal uit de bestuurskundige bubbel van de publieke sector. Die komen geen werkende armen tegen in hun dagelijks leven. Ondertussen wordt het Nibud horendol van het aantal telefoontjes van mensen die niet meer kunnen rondkomen, juist ook van mensen met een middeninkomen. Als we een strenge winter krijgen, hebben we ‘ineens’ een heel acuut probleem in iedere gemeente.”

Snelle coalitievorming en de schouders eronder is dus essentieel. Het rapport *Kiezen voor houdbare zorg. Mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (november 2021) schetst glashelder wat de strategie van de gemeenteraden voor de komende tien jaar moet zijn. Maar in de gemeenteraadsverkiezingen hebben de lokale partijen

het heel goed gedaan. “Gevestigde partijen staan niet altijd te springen om in een coalitie te stappen met zo’n nieuwe partij die ineens in zetelaantal behoorlijk dominant is”, zegt Den Outer.

En als de coalitie wel tot stand gekomen is, krijgt ze te maken met gevestigde belangen. Ook hier gebruikt Den Outer de jeugdzorg als voorbeeld. “Van Ooijen zegt dat hij scherper wil gaan afbakenen wat wel en niet onder de jeugdzorg valt en wil gaan normeren op het aantal behandelingen. Heel realistisch zou je denken, omdat we sinds de decentralisaties twee miljard euro per jaar meer uitgeven aan jeugdhulp. Maar de belangen- en branche-organisaties schreeuwen moord en brand. Niet omdat ze aan de belangen van de jeugd denken, maar omdat ze hun eigen belang vooropstellen. Dat maakt het er voor een wethouder ook niet gemakkelijker op om keuzes te maken. De lobby is sterk.”

Voelsprietten

Een belangrijke basis voor een wethouder sociaal domein is voldoende contact met partijen als huisartsen, scholen, sportverenigingen en inwonersinitiatieven. “Dat komt wel wat op gang maar nog veel te sporadisch en weinig structureel”, zegt Den Outer. “De gemeentelijke organisatie is ook te ondoordringbaar voor de eerstelijns zorgprofessionals. Maar het is voor de bestuurders en volksvertegenwoordigers natuurlijk wel zaak dat ze weten

wat er leeft in de wijken en buurten, en dat ze inwoners de ruimte geven om hun eigen oplossingen te bedenken en uit te voeren. Collectieve voorzieningen in de wijk voor de jeugd bijvoorbeeld, waarin inwoners zelf een actieve rol kunnen spelen.”

Den Outer zegt dit nog te weinig te zien gebeuren:

“Gemeenten bieden geen maatwerk maar vertalen alles naar individuele arrangementen. Dat maakt het heel duur. Het is zaak dat ze de weg terug inslaan naar meer collectieve arrangementen, zodat ze ruimte creëren voor aandacht voor die gevallen die écht individuele aandacht nodig hebben. “

Verschil maken

Een verhaal met een bittere afdronk? “Het is maar hoe je ernaar kijkt”, zegt Den Outer. “Je kunt de voorliggende uitdagingen ook zien als een basis om de kracht van de samenleving te benutten. Kijk naar hoe snel voor de gevluchte Oekraïners woonruimte is geregeld en scholing voor hun kinderen. Het kán dus. Dan moet het voor bijvoorbeeld de jongvolwassenen die nu nog noodgedwongen thuis wonen omdat ze niet voldoende verdienen om zelfstandig te wonen, ook kunnen. Als voor die groep, en andere groepen nu niets gebeurt, ontstaat maatschappelijke onrust. Kortom, je kunt zeggen: durf maar eens wethouder sociaal domein te worden. Maar je kunt ook zeggen: juist nu kun je enorm het verschil maken.”